

SCHEIBER HUGÓ (1873-1950)

Sportaréna (Stadion), 1926 körül

Olaj, karton vászonon, 78x94,5 cm
Jelezve jobbra lent: Scheiber H.

Kezdő ár: 26 000 000 Ft / 81 250 EUR
Becsérték: 40 000 000 – 60 000 000 Ft
Estimated value: 125 000 – 187 500 EUR

Scheiber H.

AUKCIONÁLVA:

- Postatakarékcsarnok Árverése, 1947.
- BÁV 50. árverés, 220. tétel

KIÁLLÍTVA:

- Scheiber Hugó – kiállítás.
Kieselbach Galéria, Budapest, 2014. október 31. – november 21.

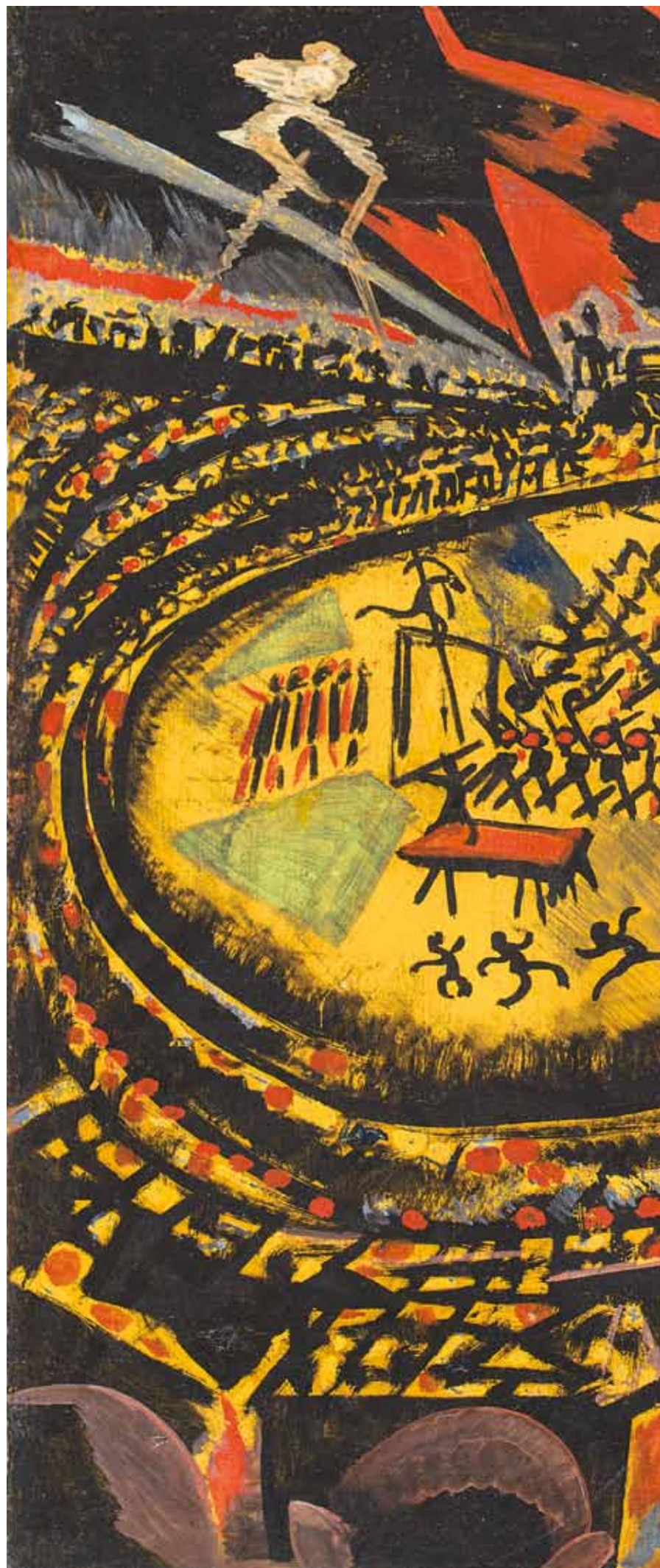
KIÁLLÍTVA ÉS REPRODUKÁLVA:

- Treasures Revealed. The Art of Hungary 1890–1956.
Selected work from the collection of Jill A. Wiltse and H. Kirk Brown III. and the Honorable Nancy G. Brinker, former U. S. Ambassador to Hungary.
An Exhibition to Commemorate the 50th Anniversary of the 1956 Hungarian Revolution. Emmanuel Gallery on the Auraria Campus in Denver, 2006. október, katalógus: szám nélkül
- Hungarian Masterworks – Selected work from the collection of Jill A. Wiltse and H. Kirk Brown III. From Impressionism to Modernism at The Project Space of Charlotte Jackson Fine Art Inc., SantaFe, New Mexico, 2008

REPRODUKÁLVA:

- Modern Magyar Festészet 1919-1964.
Kieselbach Galéria, Budapest, 2004. 397. kép
- Molnos Péter: Scheiber Hugó. Festészet a jazz ritmusában.
Kieselbach, Budapest, 2014. 228. oldal

1. *Scheiber Hugó a berlini Sturm-bál plakátjával, 1926 körül*
Magyar Nemzeti Galéria, Adattár, ltsz.: 7199/1954

Az 1920-as évek közepén a nemzetközi művészeti élet és az európai avantgárd legfontosabb központja Berlin volt, mely a magyar események alakulásában is jelentős szereppel bírt. A német főváros művészeti laboratóriumában izmusok sokasága született. A hatalmas lendülettel fejlődő város szabad szellemisége, dinamikus, és az új kezdeményezésekre nyitott légköre Európa minden tájékáról vonzotta a haladó gondolkodású, progresszív szemléletű alkotókat. Cseh, lengyel, román, szerb, orosz és nem utolsósorban magyar értelmiségiektől, íróktól és képzőművészekről nyüzsgött a város, melyben 1925 környékén több mint 6000 hazánkfiát élt.

Berlin, az instabil belpolitikai helyzetnek „köszönhetően” az egyedüli nagyváros volt ebben az időben, ahol a forradalom nem utópiának, hanem eleven lehetőségnek látszott. Új eszmék, politikai és társadalmi nézetek, világképek és művészeti tendenciák kerültek mérlegre a műtermek, kávéházak, vagy éppen galériák kulisszái között. Ilyen véleményformáló helyszín volt Herwarth Walden Der Sturm Galériája, mely az 1921-es „keleti nyitását” követően a magyar progresszív művészek számára is fontos intézménnyé vált. Az elegáns Potsdamer Straße-i termekben

1921 és 1928 között 11 magyar, illetve magyar származású alkotó kapott bemutatkozási lehetőséget. Moholy-Nagy László, Bortnyik Sándor, Mattis Teutsch János, Kádár Béla és Scheiber Hugó nem egy esetben olyan nyugat-európai „sztárokkal” együtt állított ki, mint Fernand Leger, Kurt Schwitters, Marc Chagall, Paul Klee, vagy éppen Vaszilij Kandinszkij. A Sturm ekkor állt pályája zenitjén.

Scheiber Hugó közvetlenül Kádár Béla első kiállítását követően, 1924 januárjában kapott lehetőséget arra, hogy önálló tárlaton mutakozzon be a Sturm Galériában. A kiállított anyag kizárólag nagyméretű szénrajzokból állt; a katalógus műtárgylistájából ítélve főként városi, utcai jelenetekből. Berlinbe érkezve Scheiber meghívást kapott egy sajtóbárra is, ahol „a megjelent vendégseregéből mintegy hatvanöt hírességnek készítette el a portréját. [...] Walden – felismerve a portrésorozatban rejlő marketinglehetőséget – meghosszabbította Scheiber tárlatát, s a februári bemutatón másik magyar kedvence, Moholy-Nagy művei mellé huszonnégy, a sajtóbálon készült arcképet is beiktatott.” – írja a művész első bemutatójáról Szeredi Merse Pál.

A sikernek köszönhetően Scheiber az egyik legnagyobb közönség kedvencé vált. 1928-ig nem kevesebb, mint nyolc kiállítást jegyzett. Minden tárlatán újabb sorozatnyi portréval rukkolt elő a Dalai Lámától Andrassy Gyula grófon át a német kancellárig. De az arcképek mellett, a berlini inspirációk is kitapinthatóvá váltak az életműben. Bemutatói kapcsán egyre hosszabb időt tölthetett a német fővárosban, s kedvelt témájává vált a metropolisz felgyorsult, pezsgő világa. Ezeket a Sturm hatásának, és az 1920-as évek progresszív irányzatainak közvetlen lenyomataként értékelhető berlini inspirációkat sok esetben olajképeken rögzítette Scheiber. A berlini Lunaparkot, bál- és orfeumjeleneteket, a hétköznapi élet nyüzsgő tereit, villamos belsejét, tömeglátványosságokkal szolgáló sportrendezvényeket egyaránt feldolgozott ebben a kiteljesedő időszakában.

A *Sportaréna* kompozíciója első pillantásra félrevezető lehet. Az olasz futuristák kedvelt műfaját, az aeropitturát idéző képszerkezet arra sarkalná az embert, hogy az alkotást az 1930-as évek elején született, a futurizmus hatása alatt készült cirkuszi jelenetek közé sorolja.

2. Scheiber Hugó: Japán nappali tűzijáték, a berlini Luna-parkban, 1925 magántulajdon

3. Scheiber Hugó: Berlini körhinta, 1925 körül magántulajdon

4. Scheiber Hugó: Városi táj mozdonyal, 1926 körül magántulajdon

5. David Kakabadze: Kubista konstrukció, 1920-1922 magántulajdon

A kép festésmódja azonban, nevezetesen a szilánkszerű felületekre tördelt motívumok expresszív játéka, egyértelműen az 1925 körül Berlinben készült olajképek stílusát idézik. Scheiber temperamentumának megfelelően szublimálta a futurizmus, az expresszionizmus és a konst-

hat évének művészi termését is kiválóan karakterizálja: „Nincs kín és nincs probléma az ő művészi világában, csak pezsdítő, hahotázó szenzációk vannak. Ő rájött arra, hogy kár a nagy gőzért és főleg kár a tépelődésért. A világ szép ahogy van, különösen a világvárosban: a cikázó, röpülő, zúgó,

sem szfinxszerű és sehogy sem imádat vagy átok tárgya. Nem vesszük egészen komolyan sem a jelenségtömkeleget sem azt, ahogyan e tömkeleget vászonra, papírra vetjük. ... Képei olyanok, mint egy világváros angolparkja. Izgató, szórakoztató, agresszív és ellenállhatatlan.”

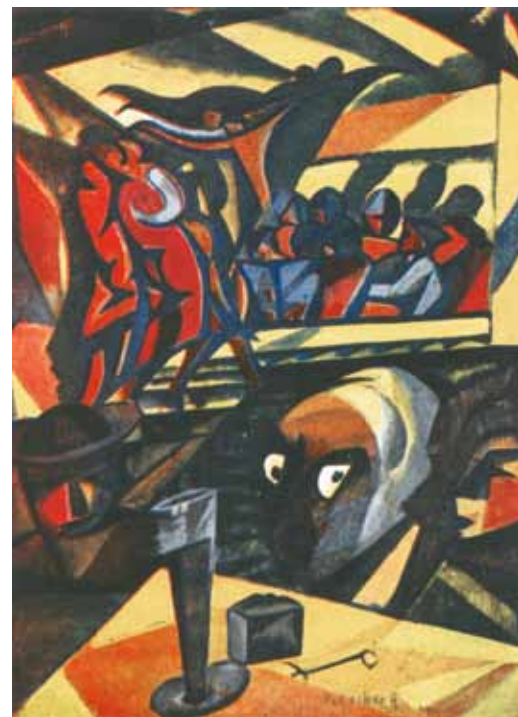
6. Ivo Pannaggi: Száguldó vonat, 1922
La Galleria Nazionale d'Art Moderna, Róma

7. Walter Dexel: Üvegkép, 1924
magántulajdon

8. Scheiber Hugó: Művészsarok egy berlini kávéházban, 1925 (lappang)
Közlő: Ma Este, 1925. augusztus 6. 16. oldal

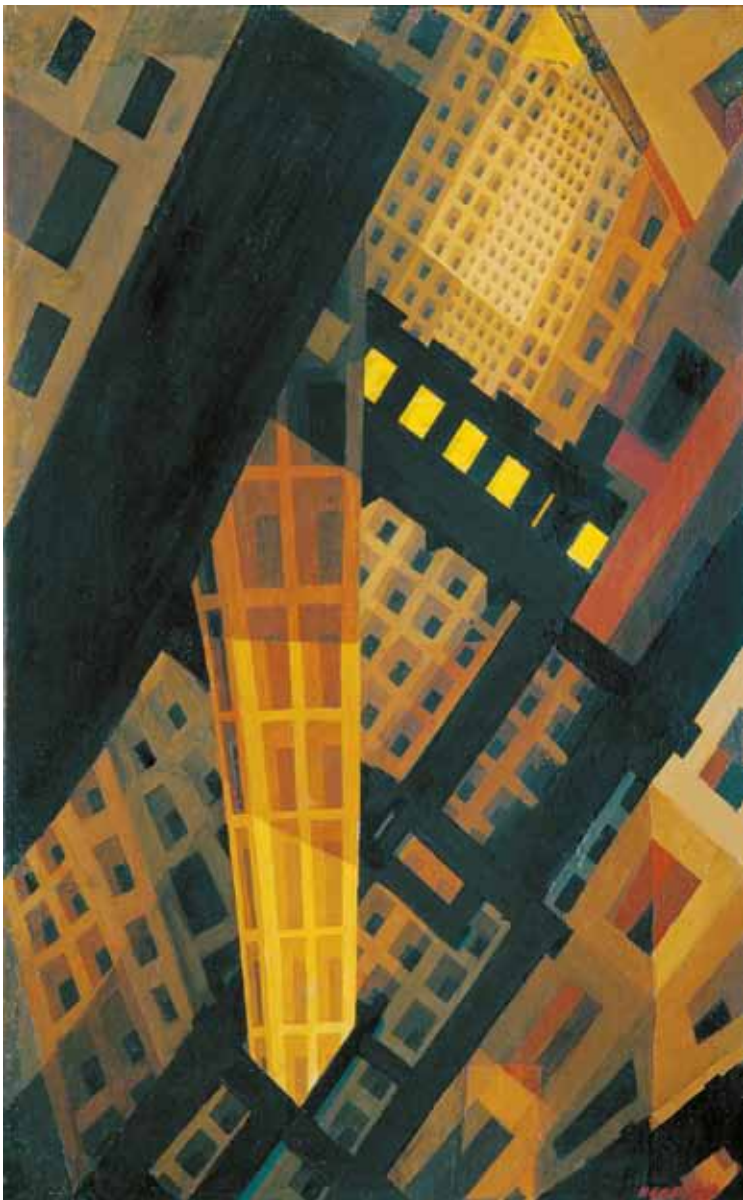
ruktivizmus formavilágának sajátosságait, s azokból egy „felpuhított” dekoratív, erőteljesen az érzékekre ható, szenzuális stílust teremtett. Scheiber a berlini arany évek archetipikus festője: számára minden „téma”, ami Berlint, a modern nagyvárost vonzóvá teszi. A korszakot lezáró, 1929-ben a Tamás Galériában megrendezett kiállítása kapcsán, Rabinovszky Márius jellemezte Scheibert. Véleménye a festő elmúlt

süvöltő, visító, sikongó, tolakodó, törekedő, villám-ló és nyilaló jelenségek sokrétű ritmusa; madár-csőr-szerű topánka, durrogó palack, hullámszerű táncszoknya, metsző reflektor, mázoltképű bohóc, csilingelő bendzsó, gyorsaság, melytől szétfeszülnek a kocsiablakok, doboló léptek, hasító kacsintás, fűlő energiák. Élet, mely éles, tarka, feszes, mozgalmal ritmusban perdül érzékeinken, és melytől éppenséggel nem kell ijedni, mely semmiképpen

A nagyvárosi élet talmi csillogása, az orfeumok, kabarék világa, a spektakulumokkal teletűzdelt nagyvárosi élet felcsigázta Scheiber érdeklődését. Extrovertált személyisége, a szimultán jelenségek iránti vonzalma számára rengeteg csemegét szolgáltatott a nagyváros. Felkeltették érdeklődését a Sturm Galéria hírhedt futurisztikus díszletekbe öltöztetett báljai is, melyről 1923-ban így számol be a Bécsi Magyar

Schelben

9. Ugo Pozzo: Kozmopolisz, 1925 (részlet)
La Galleria Nazionale d'Art Moderna, Róma

10. Oskar Nerlinger: Vissza a gyárba, 1929
fotográfia

Újság olvasói számára Németh Andor: „Keringenek a maszkák” – írja tudósításában – „férfiak között a legtöbb a csavargó, a jassz, az apacs; nőkből a bajadér, a rokokó-dáma, a siheder. [...] A tánc nem artistikus: inkább csak hullámzás és lökdösődés. Az egész tömeg egy folt körül gomolyog: minél szorosabban, annál jobb. A szabadosság orgiája”. „A Sturmművészek körében a magyarság dominál. A lap házi művészei közül a legfavorizáltabbak Moholy-Nagy László, Péri. De eljöttek azok is, akiknek semmi közük a Sturmhoz. Magyarok mindenütt vannak (ahol valami van). Szinte egészen természetes, hogy ugyanazokat az arcokat látja viszont az ember”.

Talán a nagyvárosi „dzsungel” iránti lelkesedésnek volt az is köszönhető, hogy 1925-ben Walden már két „új kedvencét” Scheibert és

Kádár Bélát kérte fel a bálterem dekorációs díszleteinek kivitelezésére. Ilyen jellegű megkeresések nemcsak Berlinben, hanem Budapesten is érték a művészt. Az 1928-ban újraindított és felújított Erzsébet-körúti Royal Orfeum megnyitására így számolt be a Színházi Élet: „Az új Bohémtanya falait Scheiber Hugónak, a kitűnő experesszionista /sic!/ festőművésznek óriási vásznai díszítik és ezek a modern alkotások olyan finomak és feltűnőek, hogy rövidesen tout /sic!/ Budapest beszélni fog róluk. A Royal Orfeum művészbejáratánál a Hársfa-utca 36. szám alatt szeptember 1-én ismét megkezdtek zárandóklusukat a színészek, artisták, művészek kedvelt tartózkodási helyükre, ahol a zongoránál a külföldről hazatért vidám zongorahumorista, Ákos várja őket. Az árak olcsók, egy-két pengőért már kitűnően meg lehet vacsorázni.”

Scheiber bohém alakját vajmi nehéz lenne elképzelni nyugodt, árkádai tájkulisszák előtt. Vehemens, impulzív személyiségének csak a nagyváros forgataga adott kellő impulzust, igaz ezt a művész mindig meg is meghálálta. Nem véletlen, hogy a metropolisz képeinek legszebb darabjai épp Berlinben készültek. Lüktető, már-már vibráló hatású alkotásai utánozhatatlan ízzel és fantáziával mutatják be ezt a folyton mozgásban lévő „gépezetet” s annak ezerarcúságát. Képeinek szüntelen mozgásba táncoló szín- és formavilága talán az európai festészet leghitelesebb nagyvárosi krónikásává avatják a festőt.

KASZÁS GÁBOR